

A Tata-porhanyóbányai feltárás eszközanyagának vizsgálata

Homola István
(Tatabányai Múzeum)

Az őskőkor kutatás különböző módszerekkel kíván több információt gyűjteni, hogy minél nagyobb betekintést nyerjen az ősember életébe. A régészeti feltárások alkalmával előkerült leletanyag döntő többségben kőszerszám, kőeszköz.

Eszköz alatt azt a megmunkált tárgyat, gyártmányt értem, amit az ember szerszám segítségével egy elképzelt elv alapján mindennapi életének megkönnyítésére készített. Szerszám alatt azt a kőből, vagy az elkészítendő tárgy alapanyagánál mindenkor keményebb, éles forgácsleválasztásra alkalmas anyagból készült kézi gyártó szerszámot értjük, ami emberi erő hozzáadásával működik, és amit különböző munkafázisok eszközanyagának leválasztására alakítottak ki.¹

A tatai őskőkori ásatásokon előkerült nagyszámú kőszerszám forgácsoló élszög-képzésének, a szerszám élének, alakjának vizsgálatából igyekszünk információt nyerni a különböző tárgyakra, vadászeszközökre.

El kell fogadnunk azt a tényt, hogy a legelső szerszámok alapanyaga valószínűleg fa, illetve kő lehetett. Az anyagok további bővülése az ember szellemi továbbfejlődésének és találékonyságának következménye.

A gyártó szerszám alapanyaga adott, ez a kova vagy a kvarckavics – amit környezetéből minden nehézség nélkül megszerezhetett (a Tatán élt ősember esetében pl. bőségesen rendelkezésre állt a Duna- vagy az Által-ér kavicsteraszaik anyaga) –, ugyanakkor adott a megmunkálendő nyersanyag is, amit ezekkel a szerszámokkal használati tárgynak megmunkálhatott. Tehát nagy a valószínűsége annak, hogy keményebb megmunkálendő nyersanyaghoz nagyobb, puhább nyersanyaghoz kisebb forgácsszöveget készítettek (1-2. diagram). Ezt az állításunkat több száz kőeszköz vizsgálata bizonyítja.

A forgácsoló-iparban – amint azt már korábban is igyekeztem kifejteni –, kölcsönhatás fedezhető fel a szerszámok forgácsoló éleinek profilja (formája) és az elkészítendő vagy megmunkálendő eszköz között. Korábban készült munkáimban is többször hivatkoztam a folyamatosság elvére, emlékeztetődül: a hagyományos forgácsoló iparban ma is a szerszám- és a megmunkált alapanyag keménysége határozza meg a szerszám élszögének kialakítását. De ugyanez vonatkozik a megmunkáló forgácsszerszám alakja (profilja) és az elkészítendő forgácsolt tárgy (használati tárgy) között a mai iparban is. Ez a gondolat vezetett az ásatásokon előkerült kőszerszámok forgácsoló éleinek vizsgálatához, s eredményei alapján következtettek azokra a használati tárgyakra, amit ezekkel készíthettek el a mai Tata környékén egykor élt őseimbek.

A tatai ősember telep mintegy 100 ezer éves. A több évig tartó ásatáson kőszerszámmon, állatcsonton kívül használati tárgyakat nem találtak.² Vértes László 1958-as ásatásán került elő egy csiszolt, mamutfog-lemez – melyen vörös festéknyomok figyelhetőek